

บทที่ 2

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ รวมทั้งทฤษฎีต่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาปรับใช้ สำหรับวางแผนการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนได้

การเรียนรู้ จะหมายถึงข้อมูลต่างๆ เนื้อหาวิชา ทักษะ รวมทั้งแนวคิด หรือค่านิยมที่ผู้เรียนได้รับจากการบอกเล่า หรือจากการสอน และยังหมายรวมถึงการปรับ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนเมื่อได้รับความรู้ต่างๆ ทักษะ แนวคิด จากการบอกเล่า หรือจากการสอนด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เนื่องมาจาก การเรียนรู้เหล่านี้ จะเป็นการเกิดขึ้นโดยตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ หรือจะค่อยๆ เกิดขึ้น และทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างธรรมชาติได้ สิ่งต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อาจมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกชั้นเรียน หรือจากผู้สอนภายนอกชั้นเรียน และเก็บสะสมไว้ ซึ่งผู้เรียนจะสามารถลึกซึ้ง หรือนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ได้ สำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

องค์ประกอบต่างๆ ภายนอกโรงเรียนที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ประกอบด้วย บ้าน สภาพแวดล้อมของชุมชน ความสามารถในด้านสติปัญญาของผู้เรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ตลอดจนความมุ่งหวังของผู้เรียนเอง ในการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้น หรือส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ทักษะ มีทัศนคติ หรือค่านิยม รวมทั้งการที่ผู้สอนนำชุมชน หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตันเองก็จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสนใจ และเกิดการเรียนรู้ได้ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริม หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในด้านการสอนจะดำเนินการดังนี้

- ใช้วิธีการสอน หรือทฤษฎีต่างๆเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียน
- พยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาในบทเรียนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน
- ยกย่องความสามารถ และความสำเร็จของผู้เรียนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ ในกรณีที่จำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้เรียนก็จะกระทำการเป็นการส่วนตัว
- พยายามจดจำชื่อนักเรียนให้ได้ในระยะเวลาสั้นๆ และเรียกชื่อให้ถูกต้อง
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงความแตกต่างของผู้เรียนทั้งในด้านความสามารถและความสนใจ สำหรับการอบรมหมายงานให้ทำ หรือการให้การบ้านคราวคำนึงถึงงานซึ่งผู้เรียนแต่ละคนสามารถทำได้ ซึ่งจะไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย
- ผู้สอนควรจะมีความรู้ และความสนใจเกี่ยวกับข่าวสารของสังคมปัจจุบันในด้านต่างๆด้วย เช่น ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนนั้นๆ
- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเป็นมิตรและเอาใจใส่ผู้อื่น ไม่เคร่งเครียด
- พัฒนาวิชาชีพในด้านการสอนตามลักษณะของตนเอง โดยให้เหมาะสมกับบุคคลิก และความสามารถเฉพาะของตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

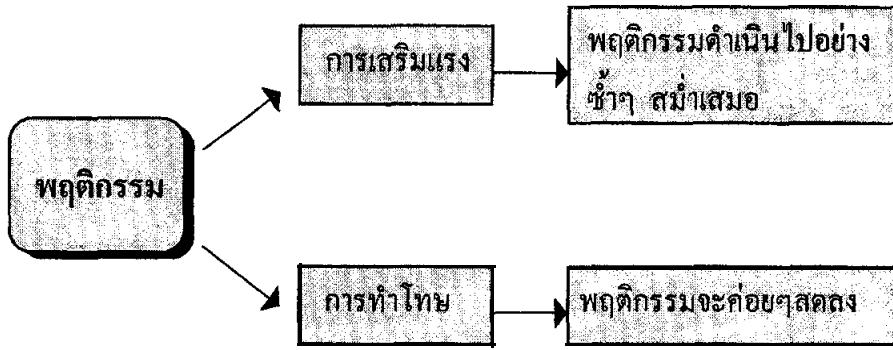
ได้มีการศึกษา และการทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้สัตว์และมนุษย์ เพื่อนำมาสู่ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆมากมาย ซึ่งผู้สอนจะสามารถนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเลือก และปรับใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวเพียง 5 ทฤษฎี รวมทั้งแนวทางการนำทฤษฎีมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังต่อไปนี้คือ

- ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม
- ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านปัญญา และความคิด
- ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านมนุษยบնิยม
- ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม
- ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพหุปัญญา

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยม (Behavioral Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านนี้เน้นในด้านการจัดหรือการวางแผนเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยา และนักการศึกษาที่สำคัญ และเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในกลุ่มนี้ประกอบด้วย Watson, Guthrie, Pavlov, Thondike และ Skinner ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยมใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์แนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการสังเกตพฤติกรรม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อท่านาย และความคุณพุติกรรมในด้านการเรียนรู้โดยเน้นการสังเกต และการศึกษาพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ รวมทั้งศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้า หรือสิ่งที่กระทุนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ได้ศึกษาพุติกรรมการเรียนรู้ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาหาร เสียงกระดิ่ง และอาการน้ำลายไหลของสุนัข เป็นการวางแผนเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) ซึ่งการเรียนรู้ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองโดยอัตโนมัติทางด้านอารมณ์ และทางร่างกาย และต่อมา ทอร์น์ไดค์ (Edward Thondike) ได้ดำเนินการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับสิ่งเร้าต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพุติกรรมนั้น จะมีผลไปถึงพุติกรรมในอนาคตด้วย เป็นการวางแผนเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ขั้นพื้นฐาน ทอร์น์ไดค์ได้กำหนดกฎแห่งผล (Law of Effect) ซึ่งกล่าวว่าผลของการกระทำสิ่งใดๆ ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจแล้ว พุติกรรมของการกระทำซ้ำๆ แบบเดิมจะเกิดขึ้นอีกบ่อยครั้งและเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าพุติกรรมใดๆ ที่กระทำไปแล้วก่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ การมีพุติกรรมดังกล่าวจะค่อยๆ ลดน้อยลงไป ดังนั้นผลของพุติกรรมที่เกิดจากการวางแผนเงื่อนไขในปัจจุบันจะเกี่ยวเนื่องไปถึงพุติกรรมในภายหน้าได้ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนเงื่อนไขการกระทำโดยใช้การเสริมแรง (reinforcement) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพุติกรรมได้ การเสริมแรง จะแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ การเสริมแรงในทางบวก ซึ่งพุติกรรมนั้นจะได้รับการสนับสนุน และทำให้เกิดขึ้นได้อย่างถาวร สม่ำเสมอ บ่อยครั้ง สำหรับการเสริมแรงในทางลบ หรือการทำโทษนั้น ผลของพุติกรรมดังกล่าวจะไม่ได้รับการส่งเสริม และทำให้พุติกรรมนั้นเกิดขึ้นน้อยลง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยม ซึ่งเน้นในด้านสิ่งเร้า และการตอบสนอง (stimulus-response (S-R)) เชื่อว่าผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อผู้เรียนอย่างมากที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม หรือเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน การสนับสนุน หรือการส่งเสริมให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมแรงในทางบวกให้แก่ผู้เรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนจึงควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวทางทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยมดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี
2. ผู้สอนจะต้องบอกจุดประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ
3. เมื่อจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ และความสนใจ ผู้สอนจึงควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน

4. ผู้สอนจะต้องเริ่มสอนตั้งแต่ทักษะเบื้องต้นก่อนเป็นอันดับแรก
5. ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเองทีละขั้นๆ
6. ผู้สอนจะต้องจัดเรียนเรียงเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้เป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม

การวางแผนในการกระทำที่เหมาะสมตามแนวคิดของสกินเนอร์ ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม คือการจัดแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นส่วนย่อยๆ และเรียงลำดับความสำคัญให้เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเอง รวมทั้งจัดให้มีการเสริมแรงแก่ผู้เรียนเป็นระยะๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้นั้น แนวคิดดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นของบทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) ซึ่ง สกินเนอร์ เชื่อว่า เมื่อผู้เรียนได้รู้ผลย้อนกลับ (feedback) ในด้านการเรียนของตนเองในทันที จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม และรู้ผลคำ

ตอบของตนเองในทันที จะเป็นการเสริมแรงในทางบวกเมื่อผู้เรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง หรือได้รับการเสริมแรงให้ทำงานใหม่ เมื่อตอบคำถามไม่ถูกต้อง

ในปัจจุบัน การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-assisted instruction (CAI)) และ teaching machine จะมีลักษณะเช่นเดียวกับบทเรียนแบบโปรแกรม โดยมีแนวคิดเพื่อฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านพฤติกรรมนิยม ในลักษณะของสิ่งเร้า และการตอบสนอง (stimulus-response (S-R))

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านปัญญาและความคิด (Cognitive Learning Theories)

เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นในด้านวิธีการหรือการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และสติปัญญา นักจิตวิทยา และนักการศึกษาที่สำคัญ และเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในกลุ่มนี้ประกอบด้วย Gage, Bruner, Ausubel และนักจิตวิทยากลุ่ม Gestalt ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าพัฒนาการของความรู้ในด้านปัญญา และความคิดที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้นจะได้มาจากการที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเอง วุฒิภาวะและนำมาซึ่งความสัมพันธ์กับการขยายรู้ (insight) ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์ โดยทั่วไป สนใจที่จะศึกษาข้อมูลต่างๆอยู่เสมอ และนำข้อมูลต่างๆเหล่านั้นมาประมวลกับความสามารถของตนเอง ความเชื่อ ความรู้สึก รวมทั้งประสบการณ์ดังเดิม เพื่อให้สามารถคิด สรุป และนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาต่างๆได้

เพียเจย์ (Jean Piaget) มีความเชื่อว่าพัฒนาการของระดับความคิด และสติปัญญา ของมนุษย์จะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ในแต่ละขั้นตอน เกี่ยวกับกับอายุ วุฒิภาวะของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ความคิดของผู้ใหญ่ที่คิดว่าเป็นสิ่งง่ายๆธรรมชาติจะไม่เป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับเด็ก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความจริง (facts) ที่อยู่รอบๆตัวผู้เรียนก่อน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด (concept) ในลำดับต่อไป การจัดกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มความสามารถให้แก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ตามความคิดเห็นของ เพียเจย์ บุคคลตั้งแต่เด็กเล็ก สนใจที่จะนำความรู้ ประสบการณ์ และความคิดของตนเองไปสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่างๆที่อยู่รอบตัวเอง เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และแนวคิดใหม่ รวมทั้งมีความพร้อมที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อม นำประสบการณ์มาใช้ ปรับ

ตนเอง และเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้วย เพียงเจ้า แบ่งพัฒนาการการเรียนรู้ตาม ลักษณะวัยของผู้เรียนออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. วัยของการสัมผัสและเคลื่อนไหว (Sensorimotor) เด็กที่อยู่ในวัย 0-2 ปี จะมี ลักษณะของการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาประกอบด้วย การเริ่มต้นใช้การเลียนแบบ มี ความจำ ความคิด รู้ว่าวัตถุ สิ่งของนั้นมีอยู่ ไม่สูญหายไป ใช้การเคลื่อนไหวตามสิ่งเร้า เพื่อ นำไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ

2. วัยของการเริ่มพูด (Preoperational) เป็นเด็กที่อยู่ในช่วงระหว่าง 2-7 ปี ลักษณะ ของพัฒนาการจะประกอบด้วยพัฒนาการในด้านการใช้ภาษาจะค่อยๆเพิ่มขึ้น และมีความ สามารถที่จะคิดในรูปแบบของสัญลักษณ์ (symbolic form) มีความคิดและกระทำตาม ความนึกคิดของตนเอง และ ไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น

3. วัยของการใช้ความคิดในเชิงรูปธรรม (Concrete operational) อายุระหว่างอายุ 7-11 ปี ผู้เรียนในวัยนี้จะสามารถพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผลในเชิงรูปธรรม สามารถแบ่ง เป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ได้ เช่น กัญ ระเบียน รวมทั้งมีความสามารถที่จะคิดย้อนหลัง

4. วัยของการใช้ความคิด (Formal operational) อายุระหว่าง 11 - 15 ปี ผู้เรียนที่อยู่ ในวัยนี้ จะมีลักษณะของการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ประกอบด้วย ความสามารถที่จะคิด แก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้อย่างมีเหตุผล มีทักษะการคิด โดยใช้กระบวนการทางวิทยา- ศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับสังคม และมีความเป็นตนเองมากขึ้น

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเพียงเจ้านี้ ผู้ สอนจะต้องจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการทางสติ ปัญญาของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน เนื่องจากการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับสังคม และสภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนตลอดเวลา รวมทั้งการจัดการ เรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทฤษฎี หรือหลักการทางวิชาการที่เรียนมาแล้ว นำ มาปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

บราวนอร์ (Jerome Bruner) นักจิตวิทยาคนหนึ่งของกลุ่ม เกสตัลส์ (Gestalt psychology) เชื่อว่าความสามารถในด้านสติปัญญาของผู้เรียนจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้ รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาด้วยการศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของตนเอง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิดของผู้เรียนในลักษณะนี้เรียกว่า Discovery learning ซึ่งการมีประสบการณ์ การสร้างจินตนาการ หรืออนุภาพของตนเอง รวมทั้งการ

เข้าใจสิ่งแวดล้อม และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการสื่อความหมาย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดเป็นความรู้ และความคิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องจัดเตรียมสถานะการณ์ต่างๆ ปัญหา รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ การจัดการเรียนการสอนจะอยู่ในลักษณะของการสอนแบบอุปนัย (Inductive) โดยที่ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ และสรุปเป็นแนวคิดใหม่ ของตนเอง

ออสซูเบล (David Ausubel) เป็นนักจิตวิทยาที่ได้เสนอแนวคิดในด้านตรงข้ามกับบราวนอร์ เกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในด้านความคิดและสติปัญญา ตามแนวคิดของ ออสซูเบล การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องได้รับความรู้มา ก่อน จากสื่อหดاثายๆทาง เช่น การอ่าน การฟัง หรือการศึกษาด้วยตนเอง (advanced organizers) การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิดของผู้เรียนในลักษณะนี้เรียกว่า Reception learning ซึ่งต่างจากบราวนอร์ที่เน้นการค้นคว้าหาความรู้ตามความสนใจของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของ ออสซูเบล ผู้สอนจะต้องจัดรวบรวมความรู้ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ เกิดแนวคิด และสติปัญญา สำหรับรูปแบบการสอนตามแนวความคิดนี้จะเป็นแบบนิรนัย (deductive) ซึ่งจะเป็นการให้แนวคิด ลักษณะของนัยทั่วไปก่อน แล้วจึงนำไปสู่ตัวอย่าง หรือข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นรายละเอียดเฉพาะของเนื้อหาความรู้ โดยการเชื่อมโยงความรู้กับข้อมูลต่างๆที่ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ และศึกษามาก่อนแล้ว การดำเนินการดังกล่าว นี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และแนวคิดทางด้านสติปัญญาได้

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านปัญญา และความคิดมาจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการของผู้เรียน ในด้านวุฒิภาวะ วัย และสติปัญญา รวมทั้งมีความสามารถในการกำหนดปัญหา และการตั้งคำถาม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในหัวข้อเรื่องที่ตนสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างแนวคิดใหม่ ตลอดจนการให้ความรู้แก่ผู้เรียนในรูปแบบต่างๆที่หลากหลาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ มีแนวคิด สติปัญญา สามารถเชื่อมโยงความคิดที่ได้เรียนมา และประสบการณ์ เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ได้ เช่นกัน

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นในด้านมนุษยนิยม (Humanistic Learning Theories)

เน้นในด้านการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ หรือผู้เรียน และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง ประเมินความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้สูงสุดตามศักยภาพ นักจิตวิทยา และนักการศึกษาที่สำคัญในกลุ่มนี้ประกอบด้วย Maslow และ Rogers แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านมนุษยนิยม จะเน้นความสำคัญของผู้เรียนในทุกด้านโดยการสังเกต พิจารณา และทำความเข้าใจกับการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านจิตพิสัย และพุทธิพิสัย ซึ่งหมายถึงความรู้ ความคิด และสติปัญญา จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนตามลักษณะพัฒนาการในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละชั้น วุฒิภาวะ (maturation) กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง โดยการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนในลักษณะที่แตกต่างไปจากกลุ่มพฤติกรรมนิยม

มาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกที่จะเรียนรู้โดยอิสสระ ซึ่งผู้เรียนควรจะสามารถเลือกในสิ่งที่เหมาะสมสมกับพฤติกรรมของตนเองได้ ทั้งนี้บิดา มารดา และผู้สอนจะต้องให้ความไว้วางใจกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เจริญเติบโตในทุกด้านด้วยตนเอง ผู้ปกครอง และผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดความต้องขึ้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ซึ่งแนะนำให้คำแนะนำ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ใช้วิจารณญาณของตนเองในการเลือก มาสโลว์ มีความเชื่อว่า การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการขึ้นพื้นฐานแล้ว ซึ่งระดับของความต้องการขึ้นพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนในแต่ละช่วงจะแตกต่างกัน โดยเฉพาะความต้องการขึ้นพื้นฐานเบื้องต้น มาสโลว์ ได้จำแนกความต้องการขึ้นพื้นฐานไว้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ความต้องการขึ้นพื้นฐานเบื้องต้น เป็นความต้องการที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการตอบสนองก่อนที่จะนำไปสู่ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่อไป ความต้องการขึ้นพื้นฐานเบื้องต้นของมาสโลว์ ประกอบด้วย

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs)
2. ความต้องการในด้านความปลอดภัย (safety needs)

3. ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งและเป็นที่ต้องการในสังคม (belongingness and love needs)
4. ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยอมรับความสามารถของตนเอง (esteem needs)

ความต้องการทั้ง 4 ด้านตามแนวคิดของ มาสโลว์ จะเริ่มจากความต้องการในข้อที่ 1 ก่อน เป็นลำดับไป จนถึงข้อที่ 4 ซึ่งเป็นความต้องการสูงสุดของความต้องขึ้นพื้นฐานเบื้องต้น มาสโลว์ เชื่อว่าเมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนด้วยความต้องการทั้ง 4 ข้อ ตามลำดับที่กล่าวมาแล้ว จะเป็นการกระตุ้น สนับสนุน และทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น คนที่หัวใจ หรือ คนที่ไม่สบาย จะต้องการได้รับการดูแลให้ปลอดภัย และอาหาร มากกว่าที่จะมาคิดถึงการสร้างภาพเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ หรือได้รับการยกย่องจากผู้อื่น เมื่อคนมีความพร้อมในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแล้ว ก็ย่อมสนใจที่จะได้รับการยกย่อง และเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นต่อไป

สำหรับความต้องการในกลุ่มที่ 2 ของ มาสโลว์ นั้น เป็นความต้องการที่ต่อเนื่องจากความต้องการขึ้นพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งบุคคลต่างๆ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการขึ้นพื้นฐานแล้ว ขั้นต่อไปก็จะเป็นความต้องการที่จะเรียนรู้กิจกรรมกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตนเอง เพื่อการเจริญเติบโตทางด้านสติปัญญา ประกอบด้วย

5. ความต้องการที่จะรู้จัก และเข้าใจ (need to know and understand)
6. ความต้องการที่จะมีสุนทรียภาพในด้านความงาม (aesthetic needs)
7. ความต้องการที่จะกระทำ และเป็นตัวของตนเอง (self-actualization need)

ความต้องการในกลุ่มที่ 2 นี้ เป็นความต้องการที่ไม่มีของเขต ซึ่งจะไม่มีการตอบสนองที่เพียงพอ กับความต้องการได้ เมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนขึ้นพื้นฐานในกลุ่มแรกแล้ว ขั้นต่อไปผู้เรียนจะสนใจในสิ่งแวดล้อม และสังคมที่ตนอยู่ มีความสนใจ ต้องการจะเรียนรู้ และเข้าใจในสิ่งต่างๆ มากขึ้น รวมทั้งต้องการมีความรู้สึกในด้านสุนทรียภาพต่อความงาม คนครี หรือความประทับใจ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกัน สำหรับความต้องการในขั้นสุดท้ายนี้ จะหมายถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จโดยใช้ความสามารถของตนเอง และดำเนินชีวิตในสิ่งที่ตนเองมี

ความสามารถที่จะทำได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองซึ่งความต้องการในขั้นนี้ จะต้องขึ้นอยู่กับการได้รับการตอบสนองอย่างพึงพอใจในความต้องการขั้นอื่นๆมา ก่อน แล้ว และมนุษย์ที่จะประสบความสำเร็จในขั้นนี้มีอยู่น้อยมาก

ดังนั้นในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดในด้านมนุษยนิยมของ มาสโลว์ นั้น ผู้สอน โรงเรียน หรือรัฐ จึงจำเป็นต้องจัดความต้องการพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนก่อน จึง จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดการเรียนรู้ ในสิ่งที่เรียนได้ เช่นการจัดโครงการอาหารกลางวัน การจัดโครงการหนังสือเรียน รวมทั้ง การให้ความรัก ความสนใจแก่ผู้เรียนอย่างไม่มีอคติ ซึ่งเป็นการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน จะเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ในขั้นที่สูงกว่าต่อไป มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล และมีความคิดสร้างสรรค์

โรเจอร์ (Carl Rogers) เชื่อว่าความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ความไว้วางใจกันจะช่วยให้มนุษย์มีความจริงเติบโตและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน บทบาทของครู บุคลิกภาพ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของครูกับผู้เรียนจะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสนใจการเรียน เกิดการเรียนรู้ และมีความจริงเติบโตทางด้านสติปัญญาได้ บทบาทของครูจะเปลี่ยนจากผู้นำ ลั่ง ซึ่งเป็นหน้าที่ดั้งเดิม เป็นผู้สนับสนุน ช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้สำรวจ หรือสร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ของตนเองในครอบครัว และในโรงเรียน รวมทั้งการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ โดยมุ่งให้ผู้เรียนรู้จากการรับผิดชอบในเรื่องต่างๆด้วยตนเอง เช่นการเรียน และความตั้งใจที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ เสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนอย่างเปิดเผย และไม่มีอคติ การจัดชั้นเรียนตามแนวคิดของ โรเจอร์ จะส่งเสริมการจัดชั้นเรียนแบบเปิด (open class) หรือการจัดแบบไม่มีชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถของตนเอง ภายในการอบรมของหลักสูตรที่กำหนด โดยไม่กำหนดระยะเวลาเป็นปีๆไป ส่วนผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนก็คือผู้สอน ที่จะต้องเข้าใจผู้เรียน ไม่มีอคติ ให้คำชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาตัดสินใจเรียน และเลือกเรียนด้วยตนเอง

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยมซึ่งเน้นผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มากระตุ้น

สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคมนี้ เน้นในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยสนับสนุนการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งหมายถึง การอยู่ร่วมกับกันของมนุษย์ การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมกลุ่ม และจัดให้มีการสื่อสารระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยเหลือกัน

บันคูรา (Albert Bandura) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม โดยเน้นพฤติกรรมที่เกิดจากการที่ผู้เรียนสังเกตสิ่งแวดล้อม และเลียนแบบ (modeling) ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของผู้อื่นในด้านต่างๆ ด้วย บันคูรา ได้กำหนดขั้นตอนของ การเรียนรู้จากการสังเกตดังนี้

1. ขั้นให้ความสนใจ (Attention) เป็นขั้นต้นที่ผู้เรียนสนใจต่อรูปแบบ ที่สังเกตเห็น ซึ่งส่วนมากแล้วผู้เรียนจะสนใจรูปแบบที่คงดูดความสนใจ ทันสมัย เป็นที่นิยม หรือ เป็นสิ่งที่น่าประทับใจ

2. ขั้นจดจำรูปแบบ (Retention) เมื่อผู้เรียนมีความสนใจต่อรูปแบบแล้ว ผู้เรียนจะจดจำรูปแบบ หรือพัฒนาการที่ผู้เรียนต้องการจะเลียนแบบ และฝึกหัดหรือประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่ได้จำกันมา

3. ขั้นการแสดงพฤติกรรมให้เหมือนรูปแบบ (Reproduction) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เหมือนตามรูปแบบที่ตนสนใจ และได้จดจำไว้จนมีลักษณะใกล้เคียงที่สุดตามรูปแบบนั้นๆ

4. ขั้นได้รับแรงจูงใจ (Motivation) ในขั้นสุดท้ายของการกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต และเลียนแบบนั้น ผู้เรียนจะได้รับแรงจูงใจจากการเลียนแบบ เนื่องจากมีความรู้สึกว่า การเลียนแบบดังกล่าวเป็นประโยชน์ และสามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ได้เช่นเดียวกับตัวนั้นแบบ หรือได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

นอกจากการเรียนรู้โดยการสังเกต และเลียนแบบแล้ว บันคูรา ยังให้ความสำคัญต่อ การเรียนรู้โดยการที่ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมของตนเอง พิจารณาถึงผลที่ตามมาของพฤติกรรมนั้นๆ ตามความนึกคิดของตนเอง หรือจากประสบการณ์ที่ได้รับ โดยกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานของพฤติกรรมตามระดับความสามารถของตนเอง (Self-regulation)

ซึ่งจะทำให้เป็นการเสริมแรงให้แก่ตัวเอง (Self-reinforcement) เป็นการกระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ได้

การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ 打ちก้าวไปตามรูปแบบที่ดี ดังนั้นผู้สอนจึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกัน มีพัฒนาระบบที่เหมาะสมหรือเลียนแบบในสิ่งที่ดีๆจากเพื่อน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้รู้จักการประเมินผลการทำงานของตนเองตามระดับความสามารถ เพื่อเป็นการเสริมแรง และกระตุ้นให้ตนเองสนใจการเรียนรู้

แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ก่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกันในลักษณะกลุ่ม ผู้เรียนจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน รวมทั้งมีความรู้สึกร่วมกันในการทำงานกลุ่ม ทำให้ได้ผลงานที่ดีมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล การเรียนแบบร่วมมือนี้ยังเน้น และส่งเสริมความสามารถในด้านวิชาการ ความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งต่อมาได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของการเรียนแบบร่วมมือ โดย เดวิด และ โรเจอร์ จอห์นสัน (David and Roger Johnson) แห่งมหาวิทยาลัยมิวนิไซด์ รวมทั้ง โรเบิร์ต ชลาвин (Robert Slavin) แห่ง มหาวิทยาลัยซอฟกินส์ และ ชาโลโม ชาราน (Shlomo Sharan) แห่งมหาวิทยาลัย เทลอาอิฟ ซึ่งนักการศึกษาแต่ละท่านได้เสนอรูปแบบของการเรียนแบบร่วมมือโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งขั้นกันระหว่างกลุ่ม และการได้รับรางวัลเพื่อเป็นการเสริมกำลังใจ ซึ่งการทำงานในลักษณะกลุ่มจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกที่อยู่กันคนละกลุ่มรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ที่เรียนด้อยมีโอกาสได้รับความรู้และประสบความสำเร็จทางวิชาการได้

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory of learning)

เนื่องจากผู้เรียนจะมีความสามารถในด้านการเรียนรู้ ความคิด ศติปัญญา และทักษะ ที่แตกต่างกัน การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ได้ศึกษาลักษณะพัฒนาการการเรียนรู้ของมนุษย์ทางด้านสติปัญญา ความคิด และทักษะ โดยแบ่งความสามารถของมนุษย์แต่ละคนในการเรียนรู้ออกเป็น 7 ส่วน เรียกว่า พหุปัญญา (multiple intelligences) ประกอบด้วย ความสามารถในด้านการใช้ภาษา (Linguistic intelligence) ความสามารถในทาง

คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical intelligence) ความสามารถในการนึก คิด และ จินตนาการ (Spatial intelligence) ความสามารถในด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (Bodily-kinesthetic intelligence) ความสามารถในด้านดนตรี (Musical intelligence) ความสามารถที่จะสนใจและเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal intelligence) และความสามารถประการ สุดท้าย คือ ความสามารถที่จะสร้างแนวคิด และความเข้าใจให้แก่ตนเอง (Intrapersonal intelligence) ซึ่งความสามารถทั้ง 7 ด้านนี้ ขึ้นแบ่งเป็นความสามารถย่อยๆ ไปได้อีก เช่น ความสามารถทางด้านดนตรี ประกอบด้วยความสามารถในด้านการร้องเพลง การแต่ง เพลง การประสานทำนองดนตรี การใช้เครื่องดนตรี การฟังดนตรีอย่างมีสุนทรียภาพ และ อื่นๆอีก (Campbel : Introduction)

โรงเรียนส่วนใหญ่โดยทั่วไปแล้วจะจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยเน้น ความสามารถทางด้านการใช้ภาษา และความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน และผู้เรียนมีความสามารถในด้านที่กล่าวมานี้ก็จะได้รับการยกย่อง และถือว่าประสบ ความสำเร็จในการเรียน ซึ่งผู้เรียนโดยทั่วไปจะไม่มีความสามารถเฉพาะในด้านที่โรงเรียน มุ่งหวังมากนัก ดังนั้น ผู้สอนควรจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเอื้อให้แก่ผู้เรียนที่มีความสามารถในด้านอื่นๆด้วย ซึ่งทฤษฎีทางด้านพหุปัญญา ของกรีคเนอร์ จะมีผลกระทบต่อ การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านพหุปัญญาตามทฤษฎี ของกรีคเนอร์ นั้น ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้พัฒนา และใช้ความสามารถทางด้านสติ ปัญญาของตนเอง ทั้ง 7 ด้าน ใน การเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เมื่อสอนให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง “สัตว์น้ำ” ผู้สอนควรจะจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาส เล่า หรืออธิบายเกี่ยวกับสัตว์น้ำชนิดต่างๆที่ตนสนใจ ราคางานสัตว์น้ำนั้นๆเมื่อมีการซื้อ ขายกัน หรือการนับจำนวนของสัตว์น้ำจากรูปภาพ การวาดภาพสัตว์น้ำตามความนึกคิด ของผู้เรียน การร้องเพลงที่เกี่ยวข้อง หรือจัดให้มีการแสดงกริยาท่าทางลักษณะของสัตว์น้ำ รวมทั้งการเสนอความคิดเห็น และการรวมกลุ่มกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับคุณสมบัติ ประโยชน์ หรือในเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสัตว์น้ำ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดัง กล่าวผู้สอนจะต้องกำหนดปัญหา ตามคำถาม หรือให้ข้อมูลและคำแนะนำต่างๆ ซึ่งจะช่วย

ให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง รวมทั้งสามารถเรียนรู้ในแนวทางที่ตนเองมีความสามารถ และมีความเข้าใจในสิ่งที่เรียนเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การสอนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญา จำเป็นต้องใช้เวลา และความสามารถของผู้สอนในการจัดกิจกรรม ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ได้ผลดีกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นการเรียนการสอนที่เน้นในด้านกิจกรรม สำหรับการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนนั้นจะนิยมใช้รูปแบบของการใช้แฟ้มสะสมงาน (portfolios) เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าในด้านความสามารถของผู้เรียนในแต่ละด้าน การรายงานความสามารถของผู้เรียนในด้านความรู้ความสามารถและทักษะ รวมทั้งผลของความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้สอนอาจจะรายงานในรูปแบบของตาราง (checklist) ตลอดจนการจัดให้มีการทดสอบ (test) เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา และทักษะของผู้เรียน ได้ เช่นเดียวกัน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการที่ผู้สอนมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้สอนได้เข้าใจผู้เรียน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนและเนื้อหาวิชาได้อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของครูเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาวิชาให้มีความยากง่ายเหมาะสม และเป็นไปตามลักษณะพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งในด้านวัย และความสามารถ นอกจากนี้ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชานั้นๆ
2. เลือกวิธีการสอนที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ได้ และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนด้วย ทั้งนี้ยังหมายรวมถึงการเลือกใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การอ่านข้อมูลจากการตีความจากแผนภูมิ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ และเกม
3. จัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งให้ผู้เรียนได้รับทราบผลก้าวหน้าของการทำงานนั้นด้วย นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงานยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้สอนจะต้องค่อยๆ ให้ผู้เรียนได้ฝึกการเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานด้วย

4. แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียนรวมทั้งเกณฑ์การประเมินผล เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจการเรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่า ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการเรียนขึ้นอยู่กับความพยายาม หรือความสนใจในการเรียน และความรับผิดชอบของผู้เรียนต่อการทำงานเพื่อนำไปสู่ผลของรางวัล หากกว่าความสามารถ เนพาะตัวของผู้เรียน

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นขั้นตอนบ่อยๆ โดยคำนึงถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องศึกษามาก่อน และความต้องเนื่องของเนื้อหาวิชา ซึ่งหมายรวมถึงสอนในแต่ละจุดประสงค์ให้ต่อเนื่องกันในจำนวนที่เหมาะสมมากกว่าที่จะสอนรวมๆ กันทั้งหมด โดยไม่มีเป้าหมาย

6. เลือกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียน การทำงานที่ยากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย ไม่อยากทำ และเห็นว่าเกินความสามารถของตนเอง ซึ่งในบางครั้งผู้สอนควรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารต่างๆ การที่ผู้สอนรู้จักการสังเกตผู้เรียน จะมีส่วนช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

7. สนับสนุน หรือช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มผู้สอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนได้สอดคล้องกัน โดยการวางแผนงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และมีประสบการณ์ในหลายด้าน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนควรมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ เพื่อแสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากผู้สอนคือ

1. การเรียนรู้ในด้านความจำ ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลต่างๆ ได้จากการอ่าน จากการพูดเห็น หรือได้ฟังอยู่เสมอๆ จากวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ได้ เช่นนักเรียนจะตอบได้เมื่อถามว่า “ใครเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยในปัจจุบัน”

2. การเรียนรู้ในด้านแนวคิด ซึ่งผู้เรียนจะสามารถร่วมร่วมข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการเรียน และนำมาจัดเป็นกลุ่ม เป็นพวง รวมทั้งบอกเหตุผล ได้ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป เช่น เมื่อเรียนได้เรียนรู้เรื่อง “ดิน” ผู้เรียนจะสามารถแยกความแตกต่างของดินประเภทต่างๆ รวมทั้งบอกกลักษณ์ของดิน และการเกิดของดินได้

3. การเรียนรู้ในด้านความจำและสามารถพูดในสิ่งที่จำมาได้ ผู้เรียนจะต้องเรียน และจำในสิ่งที่ผู้สอนกำหนดให้ และสามารถพูดหรือกล่าวในสิ่งที่จำมาได้อย่างถูกต้อง เช่นการท่องจำสูตรคูณ หรือการจดจำกริยา ช่องที่ 2 และ 3 ในการเรียนภาษาอังกฤษ เป็นต้น

4. การเรียนรู้ในด้านการพูด และการเขียนเพื่อการสื่อความหมาย ซึ่งผู้เรียนจะต้อง สามารถเขียน หรือบรรยายโดยใช้ภาษาของตนเองในการอธิบาย หรือการสรุปเรื่องราวได้ อย่างเข้าใจ จากข้อมูลต่างๆ เช่น จากการคุยกับเพื่อน จากการฟังการอภิปราย หรือข้อคิดเห็น ของผู้อื่น

ในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีการ เรียนรู้ วิธีการสอน มีความเข้าใจผู้เรียน รวมทั้งมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน มีทักษะการสอน ซึ่งหมายถึงมีความสามารถในการกระตุ้น เสริมแรง สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ตั้งแต่เหล่านี้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ รวมทั้งการ กำหนดปัญหา หรือการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักกับคิด แล้วหาความรู้ด้วยตนเอง นอกเหนือไป การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน ทำงานด้วยกัน จะช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการแล้วหาความรู้ให้แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตามผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ความสามารถของผู้เรียนในทุกด้าน ด้วย